

Den nya frihetstiden!

Marknad, människovärde och möjligheter

Förord

Stanna upp. Titta dig omkring och känn in din omgivning. Värdesätt ett ögonblick i tiden som aldrig kommer att komma igen, känn dig välsignad för att du har alla dina nära och kära och skratta högt för att livet är värt att leva.

Detta är viktigt. Det är när vi värderar och tar kontroll över våra egna liv som vi kan påverka framtiden och samhällsutvecklingen. Vi är inte passiva varelser som lealöst följer strömmen framåt utan människor som tack vare att vi av egen kraft lever i stunden även kommer att få åtnjuta framtiden.

I handen håller du Fria Moderata Studentförbundets senaste rapport: *Den nya frihetstiden! Marknad, människovärde och möjligheter*. Det är således dags att blicka framåt. Vi måste släppa det dysfunktionella och det destruktiva för att istället omfamna det frihetsbejakande och det framtidsinriktade.

För att lyckas med detta måste vi dock först lära känna såväl historien som vår egen samtid. Det som är och har varit får oss att förstå det som komma skall – och vad som måste göras, om vi önskar förändra historiens gång. Sverige har inte bara vackra sommarmånader, utan även ett av världens högsta skattetryck och en socialistisk rödgrön regering, som föraktar allt vad frihet heter.

Låt oss befria människan från dessa bojar och skapa en ny värld. En värld där vi har ett polisväsende värt namnet, en skola som lär barn att läsa och ett företagsklimat som uppmuntrar kreativitet och värdeskapande.

Vi unga studenter måste flytta fram våra positioner och säga ifrån. Vi accepterar inte ett samhälle utan människovärde och frihet. Rättigheter går hand i hand med skyldigheter, och vi kräver båda.

För framtiden är människans – i den nya frihetstiden!

*Fria Moderata Studentförbundets presidium med redaktör Johan Ridenfeldt
Stockholm, juni 2015*

Ett samhälls- och bostadsbygge som växer i frihet

The law perverted! And the police powers of the state perverted along with it! The law, I say, not only turned from its proper purpose but made to follow an entirely contrary purpose! The law become the weapon of every kind of greed! Instead of checking crime, the law itself guilty of the evils it is supposed to punish!

If this is true, it is a serious fact, and moral duty requires me to call the attention of my fellow-citizens to it.

– Frederic Bastiat[1]

Med ovanstående citat inleder Frederic Bastiat sitt mästerverk *The Law*. I Bastiats anda är det hög tid att vi även uppmärksammar den svenska bygglagstiftningens föråldrade innehåll och dess allvarliga konsekvenser för de individer som lagen påstås skydda.

Det har sagts att detta inte går; att den fungerande bostadsmarknad som vi föreställer oss inte är möjlig; att en marknad präglad av äganderätt, fri från regleringar, enbart är en orealistisk dröm, vilken vi helst bör glömma. Vi menar på att detta är en osanning, och vi ämnar här visa på varför.

Ett föredöme

De nationer i världen som är mest fria och öppna är de länder där lagen intervenerar som minst i enskilda individers angelägenheter. Därför skall bostadsmarknadens enda reglering vara äganderätten; den som äger marken skall få nyttja den till vad än denna finner önskvärt.

Det finns enbart ett fåtal platser i världen där äganderätten till mark verkligen respekteras. Ett exempel finner vi i södra Kina. Söder om provinsen Guangdong ligger Hongkong,

världens ledande finansiella centrum. En plats uppbyggd kring internationell handel och med en frodande marknadsekonomi. En plats där fria avtal mellan enskilda individer utgör grunden för samhällsbygget.[2] Detta är vårt föredöme.

En skamlig och föråldrad lagstiftning

Dagens lagstiftning är en kvarleva från 1960- och 1970-talens regleringsvåg, vars syfte var att stoppa det som då ansågs vara dåliga byggprojekt. Sedan 1990-talet har bostadsbyggandet i Sverige varit lägre än i alla jämförbara grannländer.[3] Att problemet är reellt och akut är det få som motsätter sig, men viljan att göra verkningsfulla förändringar är svag.

Byggnationer regleras först och främst av det svenska kommunala planmonopolet, ett system som ger kommunerna en unik maktställning i markfrågor. Planläggning av mark, vatten och byggande är genom detta en kommunal angelägenhet. Kommunala intressen får därför nästan uteslutande företräde framför de enskilda ägarnas intressen, vilket leder till ineffektiva lösningar. För att få en lagstiftning som möjliggör och säkrar byggande, istället för att hindra och försvåra detta, krävs att det kommunala planmonopolet avskaffas. Markägaren bör få bestämma över sin mark – inte kommunen.

Ett annat hinder för bostadsbyggande är de så kallade riksintressena, vars omfattning har ökat kraftigt de senaste decennierna. Det rör sig om områden som anses särskilt betydelsefulla och skyddsvärda. Till och med Riksrevisionen har konstaterat att riksintressena utgör ett allvarligt hinder för nybyggnation i Sverige.[4] För att byggande i större utsträckning skall möjliggöras krävs att riksintressen och särskilt skyddade områden inrättas med större restriktivitet. De måste begränsas och på ett enkelt sätt kunna omprövas.

En av de största stoppklossarna för byggande är möjligheten att överklaga. Talerätt, det vill säga rätten att överklaga och på andra sett föra talan, har den som beslutet angår om det gått denne emot. Detta innebär att de är klagoberättigade som är ”berörda sakägare”: fastighetsägare, bostadsrättshavare, hyresgäster och boende samt hyresgästorganisationer.[5] Talerätt gällande beslut om detaljplaner har i princip alla boende inom planområdet, de boende i direkt anslutning därtill samt de som på något sätt som enskilda är berörda.[6] Som om detta inte vore nog, har även regionplaneorgan och angränsande kommuner som berörs av planbeslut rätt att överklaga. Denna i dag alldeles för vida krets med rätt att överklaga måste kraftigt begränsas och byggandet endast regleras av markägarens möjlighet och vilja att bygga. Enbart ägaren skall ha rätt att fatta beslut om sin egen mark.

Ett annat hinder för byggprocessen är de statliga och kommunala kraven på gränsvärden rörande bland annat buller, luftkvalitet och tillgänglighet. Det måste vara upp till de enskilda hushållen att själva få ta ställning till vilka risker och olägenheter med sitt boende som de anser vara acceptabla.

Byggregleringarnas negativa effekter

Byggregleringar påverkar företags möjlighet till utveckling och etablering, vilket har en direkt effekt på arbetsmarknaden och samhällsekonomin. Byggregleringarna påverkar till exempel byggnationen av skolor, vilken i dagsläget överensstämmer dåligt med rådande efterfrågan. För att uppfylla lagens krav på alla barns rätt till skolgång sätter kommunen därför upp tillfälliga baracker – eller, som politiker gillar att kalla dem, moduler. Det är en tillfällig och ohållbar lösning, och det Sverige som vi önskar se är inte ett modulsamhälle, utan ett marknads- och människosamhälle, fyllt av bostadsmöjligheter och byggnader i alla dess former.

Genom detaljerade byggregler och kommunala särregleringar blir byggprocessen istället tidskrävande och dyr. Just de kommunala särregleringarna är särskilt problematiska, då deras effekt blir att byggföretagen förlorar möjligheten till stordriftsfördelar. Enligt Eurostat har Sverige högst byggkostnader i EU.[7]

Inte minst av allt förhindrar och försvårar byggregleringarna just bostadsbyggandet. Sveriges dysfunktionella bostadsmarknad tar sig uttryck i år av väntan i bostadsköer. Bostadsbristen har i sin tur en starkt negativ inverkan på samhällets utformning och funktionalitet, vilket påverkar möjligheten till utbildning, integration och jobb. Skadan försvåras i många led och effekten är exponentiell.

Vikten av stärkt äganderätt och långtgående avregleringar

Sverige är ett stort och glesbefolkat land, med gott om plats för såväl befintliga som nya svenskar, och vi hoppas att Sverige även i framtiden skall fortsätta att vara ett land som lockar den invandring som har berikat oss historiskt. Denna förhoppning sätter ytterligare press på behovet av omfattande avregleringar av bostadsmarknaden så att bostadsbyggandet kan sätta fart.

Fundamentet i ett fritt samhälle är att ingen har rätt att angripa någon annans legitima egendom.[8] Egendomsskyddet är i Sverige grundlagsskyddat (RB 2:15). Ingen i Sverige skall kunna tvingas att avstå sin egendom, vare sig till det allmänna eller till någon enskild, genom expropriation eller dylika förfoganden. Inte heller skall någon behöva tåla att det allmänna inskränker användningen av mark eller byggnad.

Men till alla huvudregler finns det undantag, och i Sverige får den grundlagsskyddade äganderätten dessvärre ändå angripas om det anses krävas för att tillgodose ”angelägna allmänna intressen”. Vad som avses med angelägna allmänna intressen är sällan särskilt klarlagt, men i förarbetena till lagen förklaras det att detta måste avgöras i enlighet med vad som kan anses acceptabelt i ett demokratiskt samhälle. Som exempel på vad som har ansetts acceptabelt är ingrepp som är motiverade med hänsyn till naturvårds- och miljöintressen eller för totalförsvarets behov.[9] Äganderättens ställning måste här stärkas betänkligt!

Den nya frihetstiden

- Stoppa bostadssocialismen!
- Kräv din tomt, ta din rätt.
- Ingen koja är illegal.

---

[1] Frédéric Bastiat, *The Law* (Simon & Brown, 2010), s. 6.

[2] *Doing Business*, ”Dealing with Construction Permits in Hong Kong SAR, China” (The World Bank Group, 2014), <http://www.doingbusiness.org/data/exploreeconomies/hong-kong-china/dealing-with-construction-permits/>.

[3] Daniel Jahnsen & Jacob Lundberg, *Fördelningseffekter av utbudsrestriktioner på bostadsmarknaden* (Reforminstitutet, 2013), s. 4; tillgänglig via <http://www.reforminstitutet.se/wp/wp-content/uploads/2013/09/fordelningseffekter-utbudsrestriktioner-kopia.pdf>.

[4] Jan Landahl & Isak Reichel, *Statens hantering av riksintressen – ett hinder för bostadsbyggande*, RIR 2013:21 (Riksrevisionen, 2013).

[5] 13 kap. 8 § PBL. Bestämmelser om vem som får överklaga beslut som avses i 13 kap. 3, 5 och 6 § PBL finns i 22 § förvaltningslagen (1986:223).

[6] Jfr RÅ 2010, ref. 13 och 14 (enbart allmänna intressen kan inte i sig grunda talerätt, jfr RÅ 1982 2:21 och RÅ 1984 2:88).

[7] Jahnsen & Lundberg, *Fördelningseffekter av utbudsrestriktioner på bostadsmarknaden*.

[8] Murray N. Rothbard, *The Ethics of Liberty* (New York University Press, 1998), s. 52.

[9] Se i fråga om tillämpningen av fastighetsbildningslagen (1970:988) NJA 1996, s. 110. Om tillämpning av den s.k. proportionalitetsprincipen, se RÅ 1996, ref. 44, och RÅ 1996, ref. 56, samt RÅ 1999, ref. 76, angående rättsprövning av regeringens beslut om upphörandet av rätten att driva kärnkraftsreaktorn Barsebäck 1.

Ett rättfärdigare skattesystem – som ger ökad frihet genom lägre skatt

De amerikanska kolonistörerna revolterade mot den brittiska kronan, som tryckte ned nybyggarna med orättfärdiga skatter. Det som kom att utlösa den amerikanska revolutionen var en skatt på tre pence per skålpund te. Det var inte främst nivån i sig som provocerade dem som kom att bli amerikanerna, utan det faktum att de saknade representation i parlamentet. Deras protestrop löd: ”No taxation without representation!”

Skatt är våldsmonopolets yttersta kännetecken. Att stater tar ut skatt manifesterar kollektivets makt och ägande över dig som individ. Därför måste skatteuttaget vara reglerat av tydliga, fasta principer och vara begränsat till lägsta möjliga procentsats. Skattesystemet måste också vara enkelt och lättförståeligt. Precis som medborgarna i en rättsstat har rätt att förstå lagar och domar, har de även rätt att kunna förstå och förutse beskattningen.

Det icke-transparenta och orättfärdiga högskattesamhället

De amerikanska frihetrevolutionärerna gjorde alltså väpnad revolt mot en skatt på tre pence per skålpund te. En filosofisk och moralisk reflektion över vilken skattenivå som är acceptabel, bör komma tillstånd även i Sverige. Givetvis kommer skatterna alltid att vara för höga, men så länge som de fortsatt skall finansiera den offentliga verksamheten, måste vi även ta oss an frågeställningen om hur ett bättre system kan utformas. Presidiet är av uppfattningen att dagens skatter inte enbart är (på tok) för höga utan att de även tas ut på fel sätt.

Många skatter är i dag dolda som avgifter. Närmast till hands är skatten på arbetsinkomster, vilken till stor del döljs i arbetsgivaravgiften. Detta gör att många tror att skatten är betydligt lägre än vad den i själva verket är. Detta visar på bristande respekt för medborgarna och deras plånböcker.

När mervärdesskatten (det vill säga moms) introducerades var den tänkt som en tillfällig skatt. Detta var år 1960. Även värnskatten infördes ”temporärt” av regeringen Bildt, under det turbulenta tidiga 1990-talet, med finanskris och 500 procents ränta. Efter det att krisen hade blåst över behölls sedan skatten ändå. Argumentationen var då den att det som var bra under kristider även var bra under bättre tider, för att bygga buffertar och fylla ladorna inför framtida kriser. Så tas de första stegen mot trälldom. Värnskatten har dock visat sig vara en mycket ineffektiv skatt som slår mycket hårt mot utbildning och företagsamhet samtidigt som den genererar begränsat med kapital till statskassan. Värnskatten är ett typexempel på en orättfärdig och omotiverad skatt, som omedelbart bör avskaffas.

Den i dag överlägset största utgiftsposten för svenska hushåll är skatten. Oaktat om du tjänar över brytpunkten för statlig skatt eller inte, är det alltså skatten som är den enskilt största finansiella bördan för dig som individ i dagens Sverige. Detta är en fullständigt horribel situation, och Sveriges medborgare förtjänar istället ett mer transparent och rättfärdigt skattesystem, med kraftigt sänkta skatter.

Skattesystemet i ett friare samhälle

Människors liv i dagens Sverige fullständigt genomsyras av allehanda skatter och pålagor. Skatterna begränsar individens handlingsfrihet och skaparkraft och krymper därmed ekonomin – samtidigt som de skall finansiera det offentligas åtaganden. Utgångspunkten för utformandet av ett friare samhälles skattesystem bör därför vara att skatten skall göra så liten skada som möjligt samtidigt som den effektivt finansierar statens och kommunernas verksamhet.

Socialister, socialliberaler och andra sociala ingenjörer ser istället skattesystemet som ett sätt att påtvinga andra sitt sätt att leva. I de sociala ingenjörernas Sverige är vi alla inte mycket mer än pusselbitar i bygget av drömsamhället – vilket oftast snarare visar sig vara ett mardrömssamhälle. Om det så är hur du umgås med dina barn, vad du stoppar i din kropp eller hur du hanterar din mark, tror sig planeraren veta bäst hur du skall leva ditt liv. Men i själva verket är det enbart du som vet bäst hur du skall leva ditt liv. Ett skattesystem som syftar till att uppnå andra mål än att finansiera våra gemensamma åtaganden moraliserar och politiserar, underminerar våra livsviktiga, spontant uppstådda samhällsinstitutioner och berövar medborgarna deras värdighet.

Sänk skatten!

Ett vanligt dilemma för liberaler är hur de skall ställa sig till olika former av skatteavdrag, sänkta mervärdesskatter för vissa varor och tjänster samt andra undantag från en enhetlig beskattning. I Sverige, landet med högst marginalskatter i världen, är ryggradsreflexen för varje borgerligt sinnad liberalkonservativ givetvis att alltid vilja lätta på skattebördan. Vi sluter därför upp bakom Milton Friedmans ord: "Jag är för skattesänkningar under vilka omständigheter och ursäkter som helst av vilken anledning som helst varenda gång det är möjligt." Detta riskerar visserligen att skapa en massa kryphål, allehanda skatteupplägg och oförutsedda effektivitetsförluster, men det är trots allt genom dessa kryphål som medborgarna och marknaden kan andas.

Det borde vara en självklarhet att få behålla mer än hälften av sin lön, och möjligheten att genom arbete och sparande uppnå en årslön på banken borde vara en realitet även i Sverige. Detta fordrar ordentliga skattesänkningar, men dessa bör givetvis vara betydligt mer långtgående än så. Socialdemokraten Gustav Möller sade att "varje förslösad skattekrona är en stöld från folket". I själva verket är varje onödig beskattning ett rån av folket, och det finns således mycket starka moraliska skäl att ifrågasätta och nagelfara varje uttagen skattekrone.

Minska utgifterna!

Skatten skall syfta till att finansiera det som bedöms vara våra gemensamma angelägenheter; därmed är en diskussion om skattenivåer inte möjlig utan en åtföljande diskussion om utgiftsområden. Politik handlar om att prioritera, och det finns mängder av utgiftsområden som det inte är befogat att finansiera genom tvångsmedel. Varor och tjänster tillhandahålls bäst på den privata marknaden. I övriga delar av denna rapport har därför ett antal reformer presenterats som skulle möjliggöra ytterligare skattesänkningar.

Vissa utgiftsområden kan till sin natur vara klurigare att privatisera. Främst av dessa är nattvaktarstatssysslorna, det vill säga statens våldsmonopol, i form av polis, rättsväsende och försvar. Dessa viktiga verksamheter utgör dock inte mer än 6 procent av dagens offentliga utgifter. Utrymme saknas således knappast till att kraftigt minska de offentliga utgifterna, för att därigenom möjliggöra radikala skattesänkningar, så att medborgarna får behålla mer av sin frihet och sin värdighet.

Den nya frihetstiden

- Ditt liv – dina pengar!
- Lätta skattebördan!
- Var helst och när helst det är möjligt, sänk skatten!

En företagsamhet som skapar värde och välbefinnande i frihet

Ett samhälle byggs av drivna människor med visioner om ett bättre liv, och varje dag startas det nya företag av individer som söker sin egen lycka, med hjälp av nya idéer, metoder och produkter. Bagaren bakar sitt bröd, programmeraren skriver sin kod, och busschauffören kör sin buss – allt för att gynna sig själva och de egna plånböckerna. Detta är vad som får vårt samhälle att fungera och växa.

Rätten till frukterna av det som du skördar genom hårt arbete är en av våra viktigaste och mest grundläggande rättigheter. Att ingen skall kunna klampa in hos dig och stjäla din egendom är fundamentet för vår civilisation, och därför är det viktigt att vi ständigt ifrågasätter skatter och regleringar. Företagen är ständigt hotade av klåfingriga politiker som vill stjäla mer av deras pengar och bestämma mer över deras verksamheter. Sverige behöver fler företagare, och det kräver att vi gör omställningar för att möjliggöra människors jakt efter lycka. Vi önskar här istället presentera ett samhälle där skatterna är lägre och regleringarna färre.

En sönderbeskattad och sönderreglerad företagsamhet

Politikernas framfart genom åren har gjort det allt svårare att starta och driva företag. Om det överhuvudtaget lönar sig, så krävs det ofta år av hårt arbete för att till slut kunna ta hem dem vinster som man har räknat med. Att säga att vi har problem med investeringsmöjligheter och företagsklimat i Sverige vore en underdrift, och det finns mycket som vi bör och kan göra åt detta.

Det totala skattetrycket är i dag mer än fem gånger så högt som det var under 1900-talets början, och regelverken har bara blivit krångligare och krångligare. Att staten har valt att beslagta allt större andelar av människors egendom minskar självklart incitamenten för

utveckling och företagande. När hela din inkomst går till att överleva och betala skatt, blir det inte mycket över till investeringar.

Av Sveriges samlade företag är 0,1 procent storföretag, 0,5 procent medelstora företag och 3,0 procent småföretag. Den enskilt största gruppen av svenska företag är istället enmansföretagen, som utgör hela 74 procent av Sveriges alla företag. Av Sveriges tio största företag är det enbart ett som är grundat efter år 1950, och nästan hälften är grundade under 1800-talet. Företag har med andra ord ett stort problem att växa i dagens Sverige, och väldigt få företag har överhuvudtaget växt sig stora under det senaste århundradet.

En destruktiv företagspolitik

Stora företag hålls uppe och små företag hålls tillbaka av en politik som allt mer handlar om regleringar och avdrag samt om företag som på olika sätt försöker skaffa sig fördelar av politikerna. Ett exempel är då företag tvingas ta ett "socialt ansvar" vid upphandlingar (som om att företag inte per definition redan tar ett socialt ansvar genom att erbjuda sina efterfrågade varor och tjänster till marknadens konsumenter). Detta leder till att de största företagen är de som överlever och drar ifrån, då det enbart är dessa som har råd att ta in välavlönade advokater, anlita avdragsmaximerande redovisningsbyråer och anställa hela avdelningar för att starta välgörenhetsprojekt. Inget politiskt parti har gjort det till sin agenda att förändra denna orättvisa och nepotistiska behandling av Sveriges företag, vilket är djupt olyckligt. Vad Sverige behöver är riktig konkurrens och marknadskrafter som fullt ut tillåts verka, till konsumenternas fromma.

Våra politiker har istället fokuserat på enorma offentliga investeringsfonder för att komma till bukt med problemen kring företagande och kapitalförsörjning. Bland annat startades år 2012 den statliga investeringsfonden Inlandsinnovation, vars två miljarder kronor i skattefinansierat kapital är tänkt att användas för att främja innovation i Norrland. Detta fondkapital har givetvis dessförinnan genom beskattning berövats människor som annars själva skulle ha använt det till konsumtion och investeringar, och likt samtliga övriga statliga artificiella investeringsprojekt motverkar fonden således sitt eget syfte. Alla offentliga riskkapitalbolag och försök till kapitalförsörjning för företag bör därför avskaffas och pengarna istället användas för att sänka skatten.

Stärk marknaden – inte företagen

Samtidigt som vi behöver göra det enklare för människor att starta företag och få dessa att växa, skall vi inte ge företagens intresseorganisationer allt som de ber om. Vi bör alltid vara *pro-market*, inte *pro-business*.

Vi har i dag ett skattesystem som på många sätt liknar ett lapptäcke, och det är svårt att orientera sig i avdragsdjungeln. Det sista som vi behöver är fler branschspecifika avdrag som RUT och ROT. Dessa bör istället avskaffas till förmån för ett mer enhetligt skattesystem – i kombination med kraftigt sänkta skatter. Det är självklart alltid bättre att sänka skatten än att inte göra det, men det finns också poänger med enkelhet och transparens i skattesystemet (se föregående rapportdel, om skattesystemet i ett friare samhälle).

Vissa intresseorganisationer driver frågan att företagare på samma sätt som löntagare skall omfattas av våra socialförsäkringssystem. Ser man på dagens stora skatteuttag och på hur lite som företagarna får tillbaka av detta, är förslaget inte helt orimligt, men den oavsedda effekten skulle dessvärre antagligen bli att fler valde att satsa på osäkra affärsidéer utan kommersiell bärkraft, då de skulle ha ett skattefinansierat skyddsnät att falla tillbaka på i händelse av konkurs. Att starta företag är och skall vara ett entreprenöriellt och därmed även riskfyllt projekt som kräver stor fundersamhet och mycket förarbete – men som också beskattas minimalt, i såväl med- som motgång. Istället för att omfattas av socialförsäkringssystemen bör företagarna ges möjlighet att själva ta större eget ansvar, i utbyte mot rejäla skattesänkningar.

Regelförenklningar

Att starta och driva företag är alldeles för krångligt, och vi behöver sänka trösklarna till att bli företagare. En bra början är att helt avskaffa tillstånden för enskilda firmor och låta varje individ få en automatisk F-skattsedel. Även fast insatser har gjorts under de senaste åren för att underlätta uppstarten av enskilda företag, är det inte i närheten av så enkelt som det borde vara. Att en person skall behöva gå igenom en lång och krånglig process bara för att kunna bedriva näringsverksamhet är orimligt.

Utöver detta bör lagarna om kassaregister och personalliggare helt avskaffas, då dessa enbart slår mot alla våra seriösa småföretagare och tvingar dem att köpa in dyra

kassaregister och slösa dyrbar tid på skriva ner vilka som har varit på arbetsplatsen varje dag. Stora företag (och för all del även det fåtal småföretag som inte är seriösa) påverkas knappast alls av detta regelkrångel. Även fast det inte låter som några enorma reformer, behöver vi göra allt som vi kan för att minska den administrativa bördan för företagen.

Platt skatt, sänkt skatt och avskaffad förmånsbeskattning

Alla skatter är skadliga, men få skatter är lika skadliga som inkomstskatterna. En låg proportionell skatt på inkomster, så kallad platt skatt, är ingen nyliberal utopi utan verklighet i hela 28 länder, varav 16 ligger i Europa. Men trots att inkomstskatterna gör mest skada, bör den platta skatten inte bara gälla lön. En och samma procentsats för företag och individer är rimligt. Det finns många skäl till att införa platt skatt, bland annat att det är rättvist, inflationsneutralt och enkelt, men framförallt för att platt skatt ger människor mer frihet.

Förmånsbeskattningen bör avskaffas helt, då den enbart finns till för att ha fördelningseffekter. Bortsett från det orimliga i att beskatta förmåner, försvårar denna beskattning även avsevärt för alla Sveriges mindre företag, då den nästintill omöjliggör rekrytering om det inte redan finns kapital i företaget från början. Anledningen till detta är att personaloptioner förmånsbeskattas med hela 78 procent (vilket kan jämföras med den amerikanska beskattningen på 15 procent).

En personaloption är enkelt beskrivet ett sorts avtal som gör det möjligt för den anställde att i framtiden köpa aktier för ett avtalat pris, vilket är ett intressant finansiellt instrument för småföretagare som vill se sina företag växa. Den som får betalt i optioner får incitament till att göra ett bra jobb, och ägaren slipper i sin tur samla ihop kapital för att kunna genomföra sin idé. Förmånsbeskattningen förstör många mindre företags möjligheter att knyta till sig humankapital som tror på företagets idé och som är villigt att arbeta till en lägre lön i utbyte mot chansen till en större framtida vinst.

Svensk ekonomi är beroende av innovationer och utveckling, eftersom vi framförallt konkurrerar med kunskap och tjänster. Många av de svenska företag som nu lyckas har börjat som just denna form av mindre startups, med begränsat med kapital, men med obegränsat med idéer. Sverige skulle kunna ha många fler och mer framgångsrika exempel än Klarna och Spotify, om vi bara omvärderade vår syn på hur personaloptioner skall beskattas.

Förutom att förenkla skattesystemet bör vi även sänka skatten. Ordentligt. Det svenska samlade skattetrycket ligger på cirka 42 procent av BNP, och Sverige är fortfarande ett av dem länder i världen med högst skatter, långt över OECD-snittet. Skatter förstör företagsklimatet och sätter bojar på människor som vill jobba hårt och söka lyckan. Skatterna bör vara så låga som det bara är möjligt, och cirka 5,3 procent är en rimlig och balanserad start.

Den nya frihetstiden

- Staten skall varken rädda, stötta, störta eller på andra sätt påverka företag.
- Följ Hayeks ord: ”We need good principles rather than good people. We need fixed rules, not fixers.”
- Var helst och när helst det är möjligt, sänk skatten!

Ett fritt samhälle som ger trygghet – genom rättvisare straff och färre lagar

Oavsett uppfattning om vilken storlek och vilka specifika uppdrag en stat skall ha, kan de allra flesta enas kring premissen att de människor som bor och verkar i en stat också skall kunna vara trygga i densamma. I detta följer att såväl externa som interna hot mot tryggheten rimligen bör motverkas eller på något sätt hanteras. Detta avsnitt av rapporten kommer att hantera det senare spørsmålet, nämligen intern trygghet och hur denna kan, men framför allt *bör*, uppnås. Vad är brott och vad är straff?

Det behövs en konsekvent politik som skyddar individer och som sätter frihet – och med det trygghet – före ordning!

Utgångspunkter och definitioner

Det är lätt att konstatera att trygghet är önskvärt, men utifrån det konstaterandet följer ändå flertalet frågor: Vem och vad skall skyddas? Och från vem och vad? Och hur? Och med det har vi också fått ett behov av att förklara vad trygghet är – och varför det överhuvudtaget är önskvärt.

Låt oss börja med utgångspunkten om människans negativa rättigheter. För att kunna verka måste hon ha rätten till sitt liv, till sin frihet och till sin egendom (se vidare Locke, 1689, eller Nozick, 1974). Dessa rättigheter bör finnas för samtliga vuxna individer.[1] När dessa individer kan leva och verka utan att dessa rättigheter i någon större utsträckning kränks följer det som vi definierar som trygghet. Vi utgår vidare från att staten finns till som en garant för att dessa rättigheter skall respekteras.

Trygghet är således att som individ kunna leva fritt och få sina negativa rättigheter respekterade i största möjliga mån.

Begreppets motsats, otrygghet, måste följaktligen vara att som individ inte få sina rättigheter tillräckligt respekterade, eller – kanske än bredare – att leva i vissheten om att de individuella rättigheterna är under hot. Stöld, inbrott, frihetsberövande, misshandel, våldtäkt och mord är några av alla uppenbara kränkningar av människors rättigheter. Rimligen existerar otrygghet också för individer som lever i påtaglig närhet av brott som dessa, även om de inte har blivit direkt utsatta för dem.

Vi har med detta antagit vissa premisser om varför trygghet är önskvärt och i någon mån om vad trygghet är. Nästa steg är att diskutera de avvägningar som ett arbete för trygghet innebär.

Vad händer och vad bör hända när en persons rättigheter kränks? Personen eller personerna som begår den brottsliga handlingen får någon form av en statligt sanktionerad påföljd. Det är lätt att i en gammaltestamentlig anda skrika efter ett regelrätt straff som påföljd, men det skall också kommas ihåg att även en statlig påföljd innebär en kränkning av individers rättigheter.

Milton Friedman konstaterade kärnfullt i *Kapitalism och frihet* (1962) att ”[k]onflikter kan uppstå mellan olika personers fri- och rättigheter och i sådana fall måste man begränsa den enes frihet för att säkerställa den andres”. Genom att acceptera statliga påföljder accepteras nu också ett kollektiv vilket ges rätten att kränka rättigheter, varför det bör följa en försiktighet och noga gjord avvägning kring dels vad för påföljder brott skall beläggas med, dels vad som utgör ett brott. Inte minst gäller detta med anledning av att staten, per definition, begår brott när den genom fängelsestraff inskränker individers frihet, men också eftersom den för att existera i sin nuvarande form faktiskt kränker individer, till exempel genom regleringar och beskattning.

Om påföljder

När exempelvis en stöld begås, är det ett brott som riktas mot en individ. Förövarens efterföljande skuld är rimligen också mot individen – att en stat då förväntas stiga in och på ett kollektivs vägnar tilldela förövaren en påföljd kan verka något skevt. Parten vars rättigheter har kränkts och parten som har kränkt rättigheter har genom den uppkomna situationen involverat betydligt fler än vad som kan tyckas naturligt. Men genom att utgå från och acceptera det resonemang som Nozick lägger fram i *Anarki, stat och utopi* (1974) om att individer i en anarkistisk situation kommer att bilda egna skyddssammanslutningar

(försäkringsbolag) som sedermera går upp i vad vi ser som en mindre stat för att därigenom skydda varandra mot varandras rättighetskränkande övertramp, ser vi det kollektiva agerandet som något av en spontan ordning genom vilket ett statligt skydd är rimligt.

Vad vi däremot fortsatt står frågande inför är vad för typer av påföljder som denna stat kan sanktionera vid begångna brott.

Första tanken om syftet med en brottspåföljd är inte sällan tanken om individuellt *straff*. Här ges staten ett slags rättvisans uppdrag om ett öga för öga. Men om staten även har uppdraget att förhindra brott kan påföljden ha ett *allmänpreventivt* syfte: det skall skrämman andra från att inte begå samma brott. En påföljd kan dessutom ha ett *individpreventivt* syfte. Om staten skall lägga pengar på en påföljd kan det vara rimligt att det görs ett arbete för att den dömda individen inte skall begå brott igen, dels genom aktivt hindrande, dels genom något slags rehabilitering. För att undvika att staten ges en filosofiskt stringent rätt att ta till exempelvis dödsstraff för minsta brott – och i det nå upp till samtliga nämnda syften – bör rimligen en princip om proportionalitet krävas i det som staten gör. Detta för att skydda individen, dels från andra individers brott, dels från att skyddandet blir kontraproduktivt, såsom uttryckt av Friedman i följande citat:

Vad kan jag och mina landsmän göra med hjälp av regeringsmaskineriet för att uppfylla våra individuella skyldigheter, förverkliga våra mål och syften och framför allt för att trygga vår frihet? Hur kan vi förebygga att den regering som vi har skapat kommer att bli en Frankenstein som kommer att förgöra själva den frihet som regeringen är avsedd att skydda?

Genom rätten att döma och utdela påföljder för brott ges staten en enorm makt över individer, och det finns en risk att det statliga upprätthållandet av ordning blir större än friheten.

Men att det behöver följa en påföljd vid brott kan i princip tas för att vara en sanning. Hur skall annars rättigheter kunna upprätthållas och respekteras? Rimligen är också en kombination av de tre syftena för påföljder av föredra. Att brott inte skall begås igen, av varken individ eller allmänhet, är rimligt om statens yttersta syfte är att skydda individers rättigheter. Däremot ges staten en legitimitet och en rättvisans förtecken om den också delar ut straff. I det kan staten också motverka konkurrerande bestraffare som annars utmanar våldsmonopolet.

Det tåls att ifrågasättas hur det svenska systemet i praktiken är uppbyggt. Finns det ett allmänpreventivt syfte för de värsta brotten; är fängelser preventiva eller befastande för ytterligare kriminalitet och är brott sonade efter avtjänat straff?

Verkligheten verkar tyda på att fängelser mest är en förvaringsanstalt, ett slags individprevention, men endast på kort sikt.

En tidigare fängelseintern skriver:

Vad all statistik visar är att det stora flertalet brott begås av återfallsförbrytare. Det kan inte ha varit lagstiftarens mening att med hjälp av hela rättsmaskineriet låsa in folk under korta tider för att sedan obehandlade, i de flesta fall med förstärkta kriminella värderingar, släppas ut i samhället för att begå nya brott (Jönsson, 2007).

Liknande resultat återfinns i ett examensarbete från 2011 (Berggren Khoury) som behandlade frågan om huruvida fängelsevistelser har en avskräckande effekt eller inte. Genom intervjuer med tidigare intagna har författaren, med stöd i tidigare forskning, kommit fram att så inte är fallet. Intervjusedan rör sig snarare i linje med nedanstående citat.

Ja, de flesta samtal därinne rör sig om vilka nya brott man skall begå när man kommer ut. Det är ingen som tänker ”okej, jag åkte in, borde kanske skärpa mig”. Det är mer “nu jävlar liksom”. Man blir mer förbannad än man va’ när man åkte in. Så dom som åker in på vill säga fem år, dom är mycket värre när dom kommer ut än när dom åkte in.

Om brott och resurser

En del i försvaret av de negativa rättigheterna bör vara att i någon mån motverka att brott begås. Här finns återigen avvägningen mellan ordning och frihet. Inte sällan – särskilt i frågor om övervakning och liknande – verkar ordning ses som ett mål i sig självt. I en liberal rättsstat bör det yttersta målet vara frihet, där ordning kan vara ett medel för detta mål – men inte mer.

Polisens arbete är viktigt. I dess lagstadgade uppdrag att ”upprätthålla allmän ordning och säkerhet samt att i övrigt tillförsäkra allmänheten skydd och annan hjälp” sammanfattas en av statens mest grundläggande uppgifter. Myndigheten syftar till att skapa trygghet.

Siffror från den nationella trygghetsundersökningen (NTU) 2014 visar att sex av tio personer har ett stort förtroende för polisens sätt att genomföra sitt uppdrag, och för rättsväsendet i stort. Förtroendet har ökat sedan år 2006. Ökat har även andelen av befolkningen mellan 16 och 79 år som känner sig ganska eller mycket trygga när de ensamma går ut sent en kväll i sitt eget bostadsområde (85 procent). Delar man däremot upp befolkningen i grupper visar det sig att kvinnor i större utsträckning än män känner sig otrygga (24 respektive 6 procent) samt att äldre (75–79 år), utrikesfödda och boende i flerfamiljshus känner sig otryggare än övriga (BRÅ, 2014a).

Fokuserar vi snävare på brott som är anmälda och som polisen eller annan utredande myndighet har fattat ett beslut om att handläggningen av brottet avslutas (så kallade handlagda brott) personupplärades [2] 15 procent år 2014, vilket är samma andel som året dessförinnan. Bryter man ned statistiken på olika typer av brott är de brottskategorier med flest personupplärade fall narkotikabrott och trafikbrott (23 respektive 20 procent). Stöldbrott och brott mot person (det vill säga brott med offer) har motsvarande andelar på 16 och 13 procent. Att notera är att anslagen till rättsväsendet har ökat de senaste åren (BRÅ, 2014b).

Att ha skärpta och höga straff för grövre brott är till föga hjälp om brotten inte klaras upp. Än mindre hjälper det om påföljden dessutom verkar öka risken för återfallsbrott.

I NTU uppges att över hälften av dem som utsätts för brott inte har anmält händelsen till polisen. I minst utsträckning anmäls sexualbrott, trakasserier och hot. Sett till andel utsatta personer i olika grupper är utsattheten ojämnt fördelad.

Ser man till de grupper av individer som känner sig mest otrygga finns det också anledning att fundera kring på vilka brott polisens resurser skall läggas, eller åtminstone fokuseras. Så kallade offerlösa brott är inte de rimligaste att lägga statens och rättsväsendets resurser på. Rikta istället polisens resurser till att skydda människor och motverka faktisk otrygghet.

Ett steg i det arbetet är att minska antalet lagar. Lagar skall inte syfta till uppfostra folk, de skall syfta till att skydda människor. Riktig trygghet följer av att polisen kan bekämpa riktiga

brott med riktiga offer, snarare än hantera det som en allmänhet uppfattar som omoraliskt men som inte skadar andra människor.

Många lagar innebär att polisen ges mindre resurser för att koncentrera sitt arbete på de kränkningar som faktiskt skadar människors rättigheter. Rimligen är alkoholkonsumtion i parker, cannabISRökande och otillåten dans (det vill säga handlingar som normalt sett inte skadar andra människor) mindre viktigt för polisen att motverka än faktiska våldsbrott (vilka skadar andra människors rättigheter).

Den nya frihetstiden

- Lagar skall syfta till att skydda människor, inte uppfostra dem.
- Bygg större och billigare fängelser. Privat.
- Färre lagar för fler lösta brott.

---

[1] Med anledning av textens ämne och begränsade utrymme fokuserar vi denna gång på odefinierat vuxna individer. De mängder av filosofiska invändningar och frågor som följer med begreppet lämnar vi till andra och senare texter.

[2] ”Personuppklarat” innebär att en person bundits till brottet efter att åtal har väckts, strafföreläggande har utfärdats eller åtalsunderlåtelse har meddelats.

Källor

- Berggren Khoury, Amanda. 2011. *Har fängelset en avskräckande effekt?* Examensarbete. Kriminologiska institutionen, Stockholms universitet.
- BRÅ. 2014a. *Den nationella trygghetsundersökningen (NTU)*. Brottsförebyggande rådet. Tillgänglig via <https://www.bra.se/bra/brott-och-statistik/statistik/utsatthet-for-brott/ntu.html>. Besökt 2015-06-23.
- BRÅ. 2014b. *Handlagda brott – slutligt statistik för 2014*. Brottsförebyggande rådet. Tillgänglig via https://www.bra.se/download/18.38b9671714cb30ad07c5b3/1429705113721/Sammanfattning_handlagda_2014.pdf. Besökt 2015-06-23.
- Friedman, Milton. 1962. *Capitalism and Freedom*. Chicago: University of Chicago Press.
- Jönsson, Torgny. 2007. ”Kriminalvården måste sluta skapa återfallsförbrytare”. *Dagens Nyheter*. Tillgänglig via <http://www.dn.se/debatt/kriminalvarden-maste-sluta-skapa-aterfallsforbrytare/>. Besökt 2015-06-23.
- Locke, John, & Ian Shapiro. 2003. *Two Treatises of Government and a Letter Concerning Toleration*. New Haven, Conn.: Yale University Press.
- Nozick, Robert. 1974. *Anarchy, State, and Utopia*. New York: Basic Books.

Skolor och universitet som förmedlar kunskap i frihet

Alla barns utbildning, från den stund de överlever utan sin moders omsorg, skall tillhandahållas av statens institutioner på statens bekostnad.

– Karl Marx

Vi lever i en värld där utbildningssystemet har kommit att bli navet i vår samhällsutveckling. Samtidigt ser vi hur det karakteriseras av stora kostnader och en stundtals fientlig inställning till lärande och vetenskap. Vi som tror på ett fritt Sverige och en ljusare framtid måste därför också våga förespråka ett bättre fungerade utbildningsväsende.

De som förespråkar dagens system hävdar att ett fritt och privatfinansierat utbildningsväsende inte skulle ge alla möjlighet att utbilda sig – och att finansieringen därför måste vara offentlig. Inget kunde vara mer fel.

Den som kontrollerar vår utbildning kontrollerar till stor del hur framtidens människor kommer att tänka. Ett samhälle där föräldrar av kärlek och omtanke formulerar det önskade utfallet för de unga liv som de har skapat, är ett samhälle där människor kan växa. Ett sådant samhälle omöjliggörs om ansvaret istället läggs ut på statens byråkrater.

Framtidens skola

Utbildningen är ett fundament för ett fritt samhälle. Det är en förutsättning för utveckling och självförverkligande och med det även för vår civilisation. Men är inte utbildningen fri, spelar detta mindre roll. Snabbt blir den då istället ett instrument för att skilja massan från familjen och pådyvla den rådande, hittills i vår historia alltid kollektiverande, ideologin.

En annan värld är verklig. Vi kan bryta de kedjor som håller vårt utbildningsväsende tillbaka. Det kräver dock att fler människor, och framförallt fler föräldrar, ställer sig bakom följande proklamation: ”Barnen tillhör inte staten!”

Makarna Myrdal och mardrömssamhället

Utbildning måste vara fri för vetenskapens och bildningens fortlevnad. Låt oss komma tillbaka till det. En annan aspekt är nämligen lika viktig: skolgång är ett komplement till barnuppfostran. Detta är något som inom politiska kretsar länge har varit uttalat och som har varit en del av den offentliga skolans mål. Utbildningshistoriken Joel Spring konstaterar hur nästan alla politiska läger och ekonomiska grupper sett de offentligt drivna skolorna som en mekanism att säkerställa sin ideologi till befolkningen, och den offentliga skolan var från början tänkt som ett medium konstruerat för att nå ut med detta till en hel generation.

Det finns få människor som har förstått detta lika väl som makarna Myrdal. När Alva Myrdal först introducerade sin idé om den politiskt kontrollerade förskolan, skrämde den dåvarande socialdemokratiska partiledning av vad de ansåg vara revolutionära idéer. I dag utgår även de borgerliga valstrategerna från att alla föräldrar har synpunkter på dagis, eftersom alla föräldrar ”självklart” vill att deras barn skall gå på dagis. Samtidigt väljer de att inte se att det inte existerar något reellt alternativ. Låt oss betänka vad Gunnar och Alva Myrdal slog fast: ”Våra tankar rinner ju alltid fram över decenniets lagrade doktrinfossil, vare sig vi veta det eller inte – och mest så när vi inte veta det.”

Det är dags att dra i nödbromsen och stanna upp den socialdemokratiska hegemonin på riktigt. Detta görs inte genom att rösta ut dem från Rosenbad. Vi måste ta ansvar för det samhälle som vi vill leva i och de idéer som vi vill skall leda vägen framåt. Står vi inte själva upp för det vi tror på, kommer ingen annan att göra det åt oss – och makarna Myrdals doktrinfossil kommer att diktera även de nästkommande hundra åren av politisk identitet och idéutveckling. Fria Moderata Studentförbundets viceordförande emeritus Patrik Strömer sammanfattade det väl genom att parafrasera Mao Zedong: ”Alla människor har en ideologi – sin egen eller någon annans.”

Priset som vi betalar för en ”bekväm” skattefinansierad skolgång – förutom de skenande kostnaderna och förutom lidandet för alla de barn som faller efter och emellan – är att föräldrar ger upp sina barn, för att istället låta dem bli statens instrument. I en värld där

medmänsklighet och individualism skall frodas krävs det en helt annan utformning av vårt skol- och utbildningsväsende.

Grundskolan – utbildningens vagga

Ett skolsystem som är värdigt ett fritt samhälle, måste vara inriktat på individuella behov, differentierade inlärningskurvor och rätt pedagogik för rätt barn. Vi har en lång väg att gå för att nå fram till detta, men vägen framåt finns ändå där för den som vågar ta den.

Åren sex till tio är de år då utvecklingen fluktuerar som mest. Utöver det stimuleras människor – än mer så barn – på vitt skilda sätt. Föräldrar måste erbjudas ett brett urval av skolor. Detta är endast möjligt i ett system fritt från statens förbud, regleringar och hindrande käppar i hjulet. Om vi vågar lyfta bort alla skadliga regleringar av hur utbildning utformas och utbjuds, kommer vi att få se skolväsendet blomstra. Med fler tillgängliga alternativ kan även föräldrar själva välja vilken autonomi de vill, eller kan, utöva.

De föräldrar som fullt ut vill bestämma sina barns framväxande kunskap gör så genom att utbilda hemma. En för Sverige nödvändig frihetsreform är att häva förbudet mot hemskolning. Detta är ett förbud som i andra demokratiska stater är helt otänkbart. Bortsett från det faktum att barn tillhör sina föräldrar, och inte staten, visar forskningen tydligt att hemundervisade barn presterar bättre akademiska och sociala resultat än barn som går i kommunala eller statliga skolor – även om föräldrarna själva är lågutbildade. Naturligtvis är hemskolning inte en optimal form för alla föräldrar och barn. Lika självklart är det den optimala formen för somliga familjer, och dessa får inte förvägras rätten att själva fritt välja det mest passande sättet att skola sina barn.

En byggsten som vi aldrig kan bortse från är vikten av att föräldrar tar ett direkt finansiellt ansvar för sina barns skolgång. Det möjliggör föräldrainflytande och en sund konkurrens mellan effektiva utbildningsproducenter. Än viktigare är dock möjligheten för fria och självfinansierade skolor att skapa och anpassa sin utbildning och sina kursplaner efter studenternas intressen. Med det kommer även ökade krav på lärare att leverera en ändamålsenlig utbildning, då deras framgång blir direkt kopplad till kvaliteten på den undervisning som de erbjuder. Detta är en drivfjäder och frihet som lärare i offentliga och hårt reglerade skolor helt saknar.

Den avgiftsfria högskolans tid är förbi

Den högre utbildningen i Sverige börjar allt mer påminna om ett minne från forntida dagar. Vi måste höja kvaliteten, föra in ett ansvarstänkande bland våra studenter och skapa förutsättningar för en utbildning i världsklass. Utan drastiska reformer kommer vi snart inte att ha en högre utbildning värd namnet. Vägen framåt kräver en oberoende högre utbildning – vilket i sin tur kräver att vi frigör den från statlig inblandning.

Universiteten sprang en gång fram ur ungdomens önskan att utbilda sig, och således betalade någon som var mer kunnig än dem själva för att förmedla kunskaper. Det finns inget skäl till att den grundläggande tanken inom utbildningssystemet skulle behöva vara annorlunda idag. Om sedan lärare och professorer slutar sig samman till ett universitet för att skapa stordriftsfördelar och intellektuellt stimulerande miljöer för att attrahera studenter är det självfallet bra – men det utgör inte en naturlag. Vi bör revidera vår bild av utbildning i samma takt som samhället utvecklas.

Internet kan på många sätt utgöra en nyckelkomponent i framtidens utbildningssystem. Fenomenet tjänar också som ett lysande exempel på hur utbildning och kunskap kan vara tillgängligt även för den som har mycket små medel att röra sig med. Det finns förstås vissa yrken som av praktiska skäl inte går att lära ut på distans, läkaryrket är ett bra exempel. I ett fritt samhälle finns det dock stora ekonomiska fördelar förenade med att hjälpa någon vidare i sin utbildning som redan kan uppvisa goda resultat i sina teoretiska kunskaper. Dessa kunskaper är däremot fullt möjliga att förvärva via kurser och böcker på internet. Innovation måste vara en lika naturlig del av utbildningsväsendet som inom det fria företagandet.

Självfallet har de anrika universitet som finns idag allt att vinna på att bevara de gamla miljöerna och traditionerna. Dessutom kommer säkert unga kunskapstörstande ungdomar att se ett egenvärde i att följa i tidigare generationers fotspår.

Den nya frihetstiden

- Värna friskolorna och det fria skolvalet, för kvalitet, föräldraansvar och valfrihet.
- Inrätta en äkta marknad för kunskap och bildning.
- Befria akademin!